

3297

א.ו.

מדינת ישראל

הכנסת

פרוטרקורל מס' 7/43

מישיבה של ועדת החינוך והתרבות, מחקייטח ביום ד',
ד' בסיון, תשט"ו - 25.5.55
בשעה 9.00

בכור:

- חברי הוועדה:
  - א. פרטיץ - היו"ר
  - ב. ארם
  - ג. ברקן
  - ד. כלפון
  - ה. כפריח
  - ו. בצר
  - ז. טמילנסקי

סוזמנים:

- ד"ר אבידור - המנהל הכללי של משרד החינוך
- ד"ר כצנלצבוגן - סגן מנהל כללי של משרד החינוך
- מר שריד - סגן מנהל כללי של משרד החינוך
- מר שקד - מנהל המחלקה להשכלה ולהכחלת הלסון
- גב' טמנר - היועצת המשפטית של משרד החינוך

נעדרים:

- א. אונא
- ב. גן-יעקב
- ג. ברידי
- ד. כהנא
- ה. כצנלסון
- ו. צברי
- ז. ט. רוזנברג
- ח. דזיאל-נאור

סדר-היום:

- א. פייטורין מטעמים פוליטיים בבית-ספר בקריית-שלום - שמילתה של חה"כ ברמן.
- ב. הרצאת מנהל המחלקה להשכלה ולהכחלת הלסון על מבצע הכחלת הלסון.

=====

אני פותחת את הישיבה.

היו"ר ש. פרטיץ:

נתבקשתי על-ידי אחד החברים להעמיד לסדר-יומה של הוועדה את המרה הפייטורים מטעמים פוליטיים של מורה בבית-הספר המסלכתי בקריית-שלום. הבטחתי לעשות זאת ובקדתי אם אמנם שאלה זו הוצעה גם לסדר-יומה של מליאת הכנסת היום, כי במקרה כזה לא הייתי מביאה את הענין לפני הוועדה. מאחר שנאסר לי מטובירות הכנסת כי הוצעה כזאת אף לא הדגשתי החלטתי להעמידה. את השאלה על סדר-יומה של ישיבת הוועדה היום, בתור סעיף ראשון.

א. ברמן:

אני רוצה להזכיר לחברים, כי לפני שבועות מספר התנהל במליאת הכנסת דיון הקשור בעניני טוהר וחופש הבחירות. נציגי 5 סיעות, ביניהן גם סיעת הציונים הכלליים, הוקיעו באופן חסור בינתר את אוירת הטירור הכלכלי והפוליטי ואת אוירת הלחץ והכפייה.

המנסמכת

לפני שלושה ימים פוטר מביית-הספר ע"ש דוד רמן בקריית-שלום המורה/שושנה כץ, אשר עבדה בבית-ספר זה כשלוש שנים. במקרה הנני מכיר אותה אישית; היא מורה מצוינת, מסורה לעבודתה ומהודה על תלמידיה. הסיבה היחידה לפיטוריה היא הופעתה ברשימת המורים הדטוקרטיים בבחירות לוועידת המורים. אם נבוא לבדוק מקרה זה נראה כי זוהי תופעה טובהקת של טירור ולחץ - אי-אפשר לקרוא לזה אחרת. זהו מקרה

א. ברמן:

של סידור פוליטי וכלכלי. הסורה הזאת נוסדה באופן שרירותי בהחלט, ללא הודעה
סוקדט ובניצוד להסכם העבודה,
אני גם רוצה לציין שהטיעה הדמוקרטית היתה והינה
גם חיוס טיעה ליבליט בהסדרות הסורים ואף קיבלה בבחירות האחרונות 235 קולות.

אני רוצה לקוות שכל טיעה בוועדת החינוך והתרבות,
ללא הבדל השקפות פוליטיות, תתנגד בכל חוקף לרדיפת טורים טביטוקים פוליטיים.
אין לי ספק שכל טיעה בוועדת החינוך סולדת מפני טאקארתיזם, וסה זה
טאקארתיזם אם לא סידור פוליטי אנטי-קטוניסטי בתי-ספר הארצות-הברית?
האט גם בתי-הספר בישראל רוצים להחזיר טאקארתיזם?

עצם הרעדן של שלילת זכות לעבודה בכלל השקפות
פוליטיות מעורר זוועה. מקרה זה של פיסורים הוא חסור טאד, זאם כיוס הנפגעה
היא הטיעה הדמוקרטית, הרי סחר אסור לפנוע באותה הצורה במפ"ס ובאחדות-העבודה,
למחרתיים - בניצודים הכלליים ובתנועת החרות.

אני רוצה לציין, כי הפיסורים הסעירו את הסורים
באותו בית-הספר, את הורי התלמידים ואף את התלמידים עצמם. אף טורה אחר
לא קיבל על עצמו ללמד בכיתה בה ליסדה קודם-לכן הסורה כך, זרק מנהל בית-הספר -
שהוא מחראי במקצת לפסורים - מלמד בכיתה זו.

הסורה המפורטת פתחה עתה בשביתת-שבת כדי ללחום
את טאבקה הצורך, ואינני בטוח אם לא תעבור גם לשביתת-רעב.

אך אין זה ענין של איזונים. הבעיה היא עקרונית.
אני פונה בזה לכל חברי הוועדה שיתנגדו בכל חוקף לפיסורים והנני מציע כי
הוועדה תדרוש מסטרו החינוך להחזיר את הסורה כך לעבודה.

ד"ר אבידור:
ועד ההורים של בית-הספר ע"ש דוב דסז בקריית-שלום
פנה בכתב, בתלונה חסורה וחריפה נגד תעמולה
פוליטית לכחלי בית-הספר וטחוצה להם, שנוהלה על-ידי הסורה שושנה כך באותו
בית-הספר. שר החינוך החליט להרכיב ועדה לבירור תלונה זו. פנינו אל סדכו
הסתדרות הסורים וביקשנו למנות נציג לוועדה זאת. סגד משרד החינוך מונה
כחבר הוועדה טפקח סחוז תל-אביב. שני אנשים אלה בידרו את תלונה ובשלוש
ישיבות טפעו עדויות ספי ההורים, מנהל בית-הספר ע"ש דוד דסז, טפי מנהל
בית-הספר בנען כו עבדה הסורה כך קודם לכן, ובטופו של דבר גם טפי הסורה עצמה.
על-מך עדויות אלו הגיעה הוועדה למסקנה שהסורה כך עסקה בנייהול תעמולה
פוליטית בין כחלי בית-הספר והביאה נזק לחינוכם של הילדים. על-יסוד
מסקנה זו נתן שר החינוך הוראה לפטר את הסורה, בהסתמך על סעיף 19 לחוק
החינוך המכלתי, כו באטר: "סורה וכן עובד אחר בטוסד חינוך לא ינהל תעמולה
לטובת מפלגה או ארגון פוליטי אחר בקרב תלמידים של מוסד החינוך".

שר החינוך הודני לסטור לכס כי בכל מקרה של
תלונה סבוסט בדבר ניהול תעמולה פוליטית בין תלמידי בתי-הספר הוא ינהג
כך: קודם כל יסנה ועדה לבירור התלונה ואם ישוכנע כי אכן נוהלה תעמולה
פוליטית - יפטר את הסורה או כל עובד אחר שעסק בכך.

ד. גר:
אני מציעה לעבור על ענין זה לסדר-היום,
לאחר שטפענו את הודעתו של נציג משרד החינוך.

א. בלמן: האם ידה על פעולת הפיסורים?
לאור העובדה כי בוועדת הבירור הסתמך נציג הסתדרות
הסורים, ניתן להבין כי הסתדרות הסורים ססכה את

ד"ר אבידור: כן.

ס. ארם:
זו לא הפעם הראשונה שככוח תקבון פודמלי טאד
והוגן לכאורה, ניתן לעשות קיפוח הטשווע והחסור
כיותר. נתאר לעצמנו לרצע סמורה, חבר טפא"י, מסביר לתלמידיו - בכחלי בית-הספר -
את טהותה של טפא"י. אין לי כל ספק שהוא היה מנהל תעמולה לטובת טפא"י, אלא
שעל דעת איס לא היה עולה לדרוש את פיסוריו בשל כך.

גור.

ט. גרם: הייתי מבין לו היו טובים למורה כך ואומרים לה, כי קיים חוק האוסר בניהול תעמולה, ואם בדצונה לנהל תעמולה - אזי לא בכתלי בית-הספר. אולם כאן קרה דבר יוצא מן הכלל כמעט, מפני שהיא פוטר.

ד. נצר: מדוע פיטרו אותה גם בנען?

ט. גרם: ישנם קיבוצים מגובשים, בהם המנשים חיים בצוותא וגם ההסקפות הפוליטיות הן מסותפות לכולם. אולם בית-הספר ע"ס דוד רטז הוא בית ספר מסלכתי כללי, פתוח בפני כולם, וגם ילדי מק"י יכולים - בפרטנציה - ללמוד בו.

על-ידי פיטורי המורה כך נוצר תקדים מסוכן ביותר, אשר לא יתכן כמותו באף מדינה דמוקרטית. אין תדובר כלן במורה אחת בלבד, הא המורים הדמוקרטיים מונה 235 חברים - פירוס הדבר שתוך כדי פיטוריה של מורה זו נתקבלה החלטה לפטר 235 מורים. אני מציע כי הוועדה תקבל פח-אחד החלטה האוסרת כי אין הוועדה יכולה להסלים עם פיטורים מנימוקים פוליטיים.

היו"ר ט. פרסיץ: אין אנו מתכוונים עתה על חוק החינוך המסלכתי, כי לא הוא עומד על סדר-היום של הוועדה. חוק זה נתקבל בטעתו בכנסת והוא מחייב את המדינה כולה, ובוראי שהוט מחייב את ועדת החינוך.

נציג משרד החינוך מסר כאן כי לאחר בדיקה הוברר כי המורה כך ניהלה תעמולה, היינו - עברה על החוק. זאת קבעה ועדה מוסמכת לאחר ששמעה עדויות מפי ההורים, המנהלים ומפי המורה עצמה. לאחר הכתוב בחוק אי-אפשר היה לנהוג אחרת מכפי שנהגו. אם יתברר כי מורה, חבר מפא"י או חבר הציונים הכלליים, ניהל תעמולה-יפטרו גם אותו ונבחנו כולנו נתבע זאת מפני שהצבענו בעד חוק החינוך המסלכתי.

ד. נצר: אין ועדת החינוך יכולה לקבל החלטות אחרות מטלה שהחוק מחייב אותן, וחוק קובע שאסור לנהל תעמולה בכתלי בית-הספר. אני מציעה כי הוועדה תעבור על מטלה זו לסדר-היום, לאחר ששמעה הסבר על כך מפי נציג משרד החינוך.

א. ברטן: אני רוצה לומר כי תעמולה פוליטית לטובת מפא"י, ולא רק לטובת מפא"י, מתנהלת יום-יום בכתלי בתי-הספר. על כן אנו רואים בנייה כזאת לפיטוריה של המורה כך שיש של צביעות. הודעתו של ד"ר אבידור ברגר הורגת את החינוך לפטר את המורה שהיא מורה מוסמכת, מצוינת בעבודתה אשר לא ניהלה כל תעמולה מעידה על כך שמשרד החינוך וטר החינוך הולכים בדרך של היסטוריה מבטי-קומוניסטית מאקארטיסטית. אנחנו רואים בפיטורים אלה תקדים מסוכן ביותר, וכטובן נוציג סכך מסקנות ציבוריות-כלליות.

היו"ר ט. פרסיץ: אני מציעה לוועדה לברר את שר החינוך על כך שהוציא לפועל את הוראות חוק החינוך המסלכתי.

ה צ ב ע ה

הצעת חה"כ ברטן לדרוס ממשרד החינוך את החזרתה המיידית של המורה שוסנה כך לעבודה - לא נתקבלה

הצעת חה"כ נצר לעבור לסדר-היום על בעיית הפיטורים - נתקבלה.

היו"ר ט. פרסיץ: לא אעמיד את הנעתי להצבעה, אך אני מברכת את שר החינוך על שביצע את הוראות החוק.

בטעם עתה מפי שר סקד סקירה על מבצע הנחלת הלשון.

סדר עסקי:

הסקירה שאני עומד למסור עתה תהיה מוקדמת להנחלת הלשון.

מאז הדין-החשבון האחרון שספרתי לרועדת הוויכוח ניטינו להגשים את התכניות שהובנו אז בפני הוועדה. תכניתנו הראשונה היתה: לייצב את הכיתה הסדירה, את האולפנים ואת האולפניות. השתדלנו לעשות זאת על-ידי שילוב רב ככל האפשר של השכלה בהוראת הלשון; על-ידי חיזוק מספר הלימודים בכיתות ובמוסדות; על-ידי ליכוד חברת הלוטדים ועל-ידי מתן הכשרה נוספת והשתלמות למורים.

המבצע של בני חושב כי התוצאות שהשגנו היו מביעות דבון למדי: לעומת כ-15,500 לומדים בשנת הלימודים הקודמת היו בשנת הלימודים הנוכחית כ-19,500 לומדים במבצע. הגידול במספר הלוטדים הושג הודות לפעולות שהזכרתין זה עתה וכן הודות לפעולה שאני מתכוון לדבר עליה: פעולת המבצע להנחלת הלשון.

כסדיברתי על השתלמות נוספת למורים, התכוונתי בעיקר למטינר להשתלמות מורים מבוגרים, והוקם ב"יתוף עם בית-האספר להוויכוח שליך האוניברסיטה העברית.

תכניתנו השניה היתה לעודד תנועה ציבורית של התנדבות להנחלת הלשון. אני חייב בכל תנועה זו הסיגה הישגים ניכרים. מבצע הנחלת הלשון הפך להיות חלק מההווי בארץ, הוא עודד את דעת הציבור - את דעת הוותיקים יודעי עברית, גם את דעת הוותיקים שאינם יודעים עברית וכן את העולים החדשים שאינם דברי עברית. מבצע זה הציג את בעיית הנחלת הלשון כבעיה "נוערת" ועודד גל התנדבות אשר טעמים ביותר האמינו כי יבוא. נדמה לי כי התופעה הציבורית הזאת של 2000 - 1500 מתנדבים - ביניהם מורים מקצועיים וגם אנשים שאינם בעלי מקצוע בשטח ההוראה - היא כשלעצמה אחד הגילויים הבריאים ביותר שנתגלו בציבור שלנו בשנה האחרונה, ואפשר שתיה פתח לגילויים בריאים נוספים.

המבצע להנחלת הלשון חייב היה ליצור צורות לימוד חדשות, טותאמות לצרכיו: ראשית, כיתות הורים, אותן הכיתות שהוקמו להורי התלמידים בבתי-האספר ואשר המורים התלמידים בהן הם טורי בית-בספר בו לומדים ילדי ההורים.

שנית, חוגי מטפחה. מאחר שהלוטדים אליהם ביקסנו לחדור, לא תמיד באו לכיתות, הלכו המתנדבים לבתיהם ויצרו שם חוגי לימוד במסגרת המטפחות. צורת לימוד זה הקלה גם על המתנדב את ביצוע מסימת ההוראה, מפני שאיפשרה לו להכיר את הלוטדים מקרוב.

שיתת הלימוד בחוגי מטפחה הצדיקה עצמה ואם יהיה הסך למבצע - ואני מקווה שיהיה לו הסך, כי הוועד הארצי להנחלת הלשון החליט על הסך המבצע למחצית שנה נוספת - יהוו חוגי המטפחה את צורת הלימוד העיקרית בהוראה בהתנדבות.

למסגרת ההוראה בהתנדבות נכנסו גורמים שעסקו בעבודת התנדבות בשטח זה גם לפני המבצע. הגורם הראשון הוא קבוצת סימון אשר פיתחה הסיטה של "אדם אחד שלמד תלמיד אחד". קבוצה זו שילבה את פעולתה במסגרת המבצע, ופועלת עתה בעזרת האמצעים שלו.

הגורם השני שנכנס למסגרת המבצע הוא סורת המתנדבים אשר החלה לפתח ולטפח את חוגי המטפחה לפני המבצע, והלכה באותה הסיטה בה הלכנו אנחנו במסגרת האולפנים הנוודים.

בני מוסבים וקיצוצים היושבים כיום בטושבי-עולים נכנסו אף הם למסגרת ההוראה בהתנדבות.

מתברר כי כמה חוגים ראו את ענין הנחלת הלשון כענין ציבורי אשר יש לטפחו בתור שכזה. המתנדבים באו מכל חלקי הציבור, אך יש לציין שחלק גדול מהם - אפסר ורובם - סתמיין על הסדרות העובדים הכללית, אחרים סתמיים על הסדרות המורים, על הסדרות הפועל הטורחי ועל חוגים ציבוריים אחרים.

המתנדבים נדרשו להורות כל אחד במסך תקופה של 3 חדשים לפחות. פעמיים בשבוע, אולם אנשים אשר צריכים חיו להורות טחוי למקום מגוריהם הורשו להורות פעם בשבוע בלבד. רבים מבין המתנדבים ביקשו ללמד מחזור נוסף. היו בין המתנדבים אשר באמצעות המבצע נוקטו מבחינה חברתית. אשר לי אדם בגיל העמידה, כי הוא פסק להיות ציוני, אך חזר להיות כזה בעזרת המבצע אשר הוציאו מבידודותיו. זוהי הרגשת רבים, כי המבצע נותן תוכן חיים לאותם האנשים אשר לא טצאו לעצמם מסגרת חברתית לפעילות חברתית-ציבורית כשם צמאים לאותה הפעילות.

זו.

טר סקד:

ההוצאה בהחלטות הקיפה כ-1000 כיתות -
 אני מוסר כאן מספרים עגולים, גם מספר
 הכיתות הסדירות הגיע ל-1000, אולם בעוד שהכיתות הסדירות הקיפו כ-19,000
 לומדים - בערך 18 תלמיד לכיתה - הקיפו כיתות המתנדבים כ-10,000 - 9,000
 תלמיד בלבד. במספר הכיתות הסדירות כלולות גם כיתות הסבלה.
 מלבד הכיתות הללו קיים גם האולפן ללימוד
 עברית בכתב בו לומדים כ-1200 ילדים, וכן ישנן כיתות ללימוד עברית של צה"ל
 המקיפות כ-1,500 ילדים. להוצאת עברית בצבא גויסו מורים הנמצאים במילואים,
 ואשר עוסקים בהוצאת הלסון במסגרת שירותם השבתי במילואים, גם תלמידי
 המבצע להנחלת הלסון במסגרת הצבא נקראו למילואים, ולאחר ארבע קיאות ניתנה
 להם הברירה להמשיך ללמוד או להפסיק.

אין בידינו מספרים מדויקים על מספר כיתות
 המתנדבים והמורים המתנדבים, כי רבים הנורטים המתיחסים באדיקות לחובת
 הריסום ומסלוח דו"חות אלינו, ואינם מבינים לשם מה זקוקים אנו לזה,
 אפסם גייסו להסביר כי הריסום המדויק דרוש לנו לשם פיקוח, הדרכה ותכנון,
 אך הוא בכל זאת מתנהל שלא כסדרו. על-ימוד אינפורמציה שבידינו בסוחים אנו
 מטמפר כיתות המתנדבים ומורים מתנדבים גדול יותר מהמספרים שקיבלנו.
 קיימות כיתות מורים שלא הגיעו אלינו ידיעות עליהן; בתחום הרשויות המקומיות
 ישנן כיתות לומדים שלא קיבלנו הודעות עליהן.

המבצע להנחלת הלסון הגיע לחיטבים אלה
 על-ידי אותן הצורות המיוחדות של הוצאה שהזכרתי, על-ידי הכספה מיוחדת
 שזיתנה למורים ובעזרת כלים שהוכנו לשם כך. הוא ספר לימוד המכיל
 1000 טלים, אשר חובר על-ידי מר בן-ספר וסר רזון. הספר הוצא בהדרכתנו
 ובעזרתנו וחולק בין התלמידים הינם. בצד הספר הזה הוציא מר רזון מדריך
 למורה המתנדב, ואף נתן 12 מעורים לדוגמה.

המורים המתנדבים קיבלו הדרכה כמסטינדיים
 למורים בירוקלים, חיפה ותל אביב, ביסע עיון ובערבי עיון. כן מסודרת
 כל יום א' ב"קול ישראל" פנה המורה המתנדב. במקצוע מספר הוקם גם חבר
 מרכזים ומדריכים אשר הדריכו את המורים המתנדבים.

בנודאי
 מלבד פעולות אלו בוצעה פעלת הסברה נרחבת,
 שחברי-הכנסת באזרחים/הבחינו בה גם הם, ראשית, הפצנו 125,000 ככתבים
 לחורי-התלמידים בבתי-הספר באמצעות הילדים. כן פרסמנו בעתונות היומית,
 פעמיים, שאלון למתנדב ושאלון ללומד - שניהם פטורים מדמי-דואר. קיימנו
 סיורי עתונאים; הפצנו את אגדת מר החינוך והתרבות כ-350,000 טפטים, על-חשבון
 הדואר; הפצנו 30,000 טפטים עם הסיסמה: "עם אחד - לסון אחת"; הפצנו בבתי-
 קולגע יומנים מיוחדים; 20 טרנספרנטים הקוראים ללימוד עברית הופיעו במקומות
 טובים בארץ. קיימנו בבית-הנשיא קבלת-פנים בה השתתפו 150 מתנדבי המבצע,
 הדואר, טפיע בידינו הרבה מאד, הוציא למסך חודס ימים חותמת דואר עם הכתובת
 "העם ילמד - העם ילמד", והוא מוכן עוד להמשיך ולטייע בידינו על-ידי
 פעולות טפין זה.

מלבד פעולות ההסברה הז"ל נוהלה הסברה
 בדרך הרגילה: באסיפות, בעתונות ובטודעות. בעתונות הופיעו מאמרים על
 המבצע, כן פרסמו ידיעות על המבצע וסיחות. ההסברה סולבה
 גם בדרכים אחרות, כמו למשל ביומני החלטות.

נוסף על כל זאת התנהלה פעולת הסברה על-ידי
 ועדים מחוזיים ומקומיים ועל-ידי ארגונים ציבוריים. ההתדרות תובדים פרסמה
 פלקטים על המבצע, הפיצה תווית מיוחדת והכינה טרט תעסולה.

פעולות ההסברה לסיגיהן הסיגו את מטרתן.
 בוצרה מוידרה נוחה למבצע בין הוותיקים והעולים כאחד, ומסטר לומר כי
 בתעודת תנועה ללימוד - תנועה זאת פרותיה יס לקצור.

ההסברה היתה מלווה פעולה ארגונית. הוקמו
 ועדים מחוזיים ומקומיים וכן ועדים מיוחדים למבצע ליד ארגונים ציבוריים,
 והם ארגנו למעשה את כיתות הלומדים. נחברד שבכל מקום בו היו רכזי תרבות
 הם היה גם נושא לפעולת ההוצאה. על כן אנו מבקשים להרחיב עתה את הרכוז בסכר.

או.

טר סקדן

כיום ישנם רכזי מבצע מחוזיים שטעם מסוד החינוך וכן רכזים שטעם הרשויות המקומיות וטעם הארגונים הצ'בוריים, בתמיכתנו.

ראוי אולי להזכיר שצביבות שירות הסדינה הוציאה השנה חוברת המחייב את עובדי הסדינה בידיעת עברית, כולל תקנות מיוחדות בדבר קבלת עובדים חדשים ובדבר עליה בדרגה. דבר זה נעשה ביזמתנו.

אתכוננת ה שליטת היתה לפתח את לימוד עברית מחוץ למסגרת הכיתה. ביזמתנו ובסיוע הסכון להשכלה בכתב הוקם אולפן ללימוד עברית בכתב. בן גייסנו את "קול-ישראל" לפעולת המבצע ואנו מקיימים ברדיו 7 שעורים לסבוע; שני שעורים לסופעי אידיש, שני שעורים לסופעי צרפתית, שיעור אחד לסופעי ספניולית ושני שעורים למתקדמים - עברית בעברית. אין שעורים מיוחדים לסופעי ערבית. לא היתה דרישה לשעורים כאלה, כנראה מפני שאין בידי אנשים אלה מקלטי רדיו. פנינו ל"קול-ישראל" בבקשה למקלטים עבור סופעי ערבית יוצאי צפון-אפריקה, וגם מינהל ההסברה מתעניין בדבר זה.

אני רוצה להעיר כי השעורים בעברית באמצעות הרדיו נותנים את הדם, ולפי כל הסימנים ישנם מאזינים רבים לשעורים אלה, גם כי אין אנו יכולים לאסוד את מספרם. אך ברור כי יש מאזינים, מפני שישנן תגובות ומתקבלים סכתבים ממאזינים.

ישננו גם שידורים בעברית קלה והתחלה נאה לכך הן החדשות בעברית קלה המסודרות סדי יום ביומו ב"קול-ישראל". אנחנו מתכוונים לקיים ארבעה מסדרים בעברית קלה: לתנ"ך ולאגדה בהנהלת ד"ר נחמט ליבוביץ וד"ר ויס; לעניני דינסא, כנראה בהנהלת ד"ר טרזי; לידיעת הארץ בהנהלת טר טירון ועתה אנו מחפשים מועמד מתאים למתן שיחות להורים.

אנו סבורים שכ-100,000 יהודים בארץ זקוקים לתכניות בעברית קלה. ישנם אנשים אשר אינם מסובלים להאזין לשידורים בעברית קלה, אך אם ישודרו מסדרים בעברית קלה יוכלו הם גם להאזין ולהבין.

ש. סטילנסקי: כיצד אפשר לבדוק אם מאזינים לתכניות אלו ונהנהים מהן?

טר סקדן: לא פיתחו בארץ קטרים עם מאזינים. אולם פרטמנו בעתונות שאלונים למאזינים וקיבלנו הרבה תגובות.

מה דינה של עברית קלה זו? - קודם-כל היא מבוססת על אוצר מלים מוגבל, המכיל 1000 מלות-יסוד בתוספת כ-250 מלים נהוגות מתוך המסורת. בעת הרצאת הקודמת לפני שנה העיר על כך ד"ר בוזר, ואנחנו ערכנו רשימה של מלים מהמסורת המוכרות לכל העדות.

כש כן אין משתמשים בעברית הקלה בכינויים ובצורות ארכאיות. מבנה המשפטים הוא פשוט, אין טיפטים מורכבים או מחוזרים כל טיפוט הוא קצר ומוסבר, הרחבת הדברים באה כדי שהמאזין יוכל להקדיש את תשומת-לבו בעיקר לצד הלשוני של המסוד ולא לתכנו.

אגב, נתברר לנו שנזער יודע עברית מאזין לחדשות בעברית קלה והן מכניסות אותו לטרקלין החדשות, הואיל וניתנות בהסברה רחבה.

במסגרת השימוש בעברית קלה פנינו גם לכמה סופרים וביקטנום לכתוב יצירות מיוחדות בעברית קלה או לעבד את יצירותיהם הקודמות. לדאבוני אין לנו עדיין יצירות כאלה, אך אני מקווה שתכנית זו תצא לפועל מפני שעומדים לרשותנו האמצעים הדרושים לכך ואף הרצון.

נוסף על הוראת עברית בכתב ובאמצעות הרדיו מפרטים אנו במספר עתונים לועזיים סדור עברי מיוחד על שני טורים, בהוצאת "אומר". סדור זה מכיל חדשות מהארץ ומהעולם, רשימת מתוך עתונים אחרים וכן שיעור יומי למתחילים ולמתקדמים. לצערי, רב העתונים הלועזיים לא הסכימו לפרסום הסדור הזה וטוענים שאם טאיימים עליהם בחוק אשר יחייב לפרסם אחוז מסויים של העתון בעברית - ימתינו עד חקיקת החוק. אולם אם יסירו את החוק - יפרסמו סדור בעברית. גם במדור זה רבים המנצלים אותו ומשתמשים בו לצורך התשלמותם בשפה.

או.

טר סקר:

הערכה זהירה של הלוואות עברית בכתב, באמצעות
סידורי הדיו וטחון קריאה בעתון אונורה סמסטר
הנהנים מגיע ל-15,000 אי"ש, וזה מלבד הגידול הרב במספר הלוואות במוסדות
לימוד פרטיים להנחלת הלסון.

אנו סבורים כי בעונה זאת לומדים בכיתות
הסדירות כ-19,000 אי"ש, בכיתות של מתנדבים - כ-10,000 אי"ש. כן לומדים
כ-5000 אי"ש בכיתות הלימוד של צה"ל ובמוסדות פרטיים ועליהם יש להוסיף
עוד כ-15,000 אי"ש הלוואות מחוץ למסגרת הכיתות, במיכונם אסטר לומד כ-50,000
אי"ש נהנו בעונה זו מאפשרויות לימוד חספה, ואם ניקח בחשבון שלפחות מחצית
הלוואות מתחלפים במסך השנה, הרי שלמדו במסך שנה זו כ-75,000 אי"ש.
מספר זה הוא כמחצית מספר הלוואות שרצינו להקיף במבצע להנחלת הלסון.
במידה טוויימת הכסלבו את עצמנו, מפני שהכרזנו על מסימת גדולה, על
150,000 לומדים ולכן כל מספר לומדים שנגיע אליו ואשר יהיה קטן מהמספר
שהכרזנו עליו יהיה בכחיבת כלסון. אבל יתכן שלא יהיה דרך אחרת, מפני
שללא הכרזה על מסימת גדולה הציבור לא היה מתעורר.

ברצוני להוסיף עוד מה הן תכניותנו לעתיד.

ובזה אסיים.

אנחנו עסקים עכסיו בהכנת סדרת סעורים
טוקלטים, על-פי הדרכתה של הוועדה הפדאגוגית של המבצע אשר בראשה עומד
פרופ' גוטיין. כמו כן נכין סרטים קולניים מחלקו הראשון של הספר המכיל
את 1000 מלות-היסוד.

בסמך הארגון אנו מכינים קודם-כל את מפעל
הסטודנטים להנחלת הלסון. בחודשים אוגוסט - ספטמבר יצאו 100 סטודנטים
ל-100 מוסבי-עולים לסם חוראת חספה במקום. פעולה זו נעשית בשכר, והוועד
הארצי של המבצע התיר תשלום לגבי סטודנטים.

אנו עובדים עתה בהכנת רשת סעורים ארצית
במקורות העבודה. התכנית היא לקיים סעור יומי של רבע או מחצית שעה בהפסקת
ארוחת הבוקר או ארוחת הצהרים, ולהקדים או להאריך את יום העבודה ברבע שעה.
במבצע זה אנו רוצים לסתף את הנהלות המפעלים, את ועדי הפועלים ואת ארגון
הטענידים וארגון העובדים. למבצע זה אנו מכינים דף יומי שיכיל סעור אחד
חומר קריאה ומעבר הסני - חומר כתיבה, הואיל והלוואות הם בעיקר אלה
שצריכים ללמוד קרוא וכתוב. הלוואות יוכלו לאסוף את הדפים האלה לתוך חיק
ובצורה כזאת להגיע לספר סלא. גם המורה יהיה אי"ש טבין הפועלים היודע עברית
קרוא וכתוב. הוא לא יצטרך לקיים סעור, הוא רק יקרא עם הפועלים ויכתוב אתם.

הדבר השלישי שאנו מכינים אותו עתה הוא מבצע
מקורו בחוגי מסימת, וטיסמחו: אי"ש את שכנו ילמד עברית. אנחנו צר הולכים
בדרך זו ומגיעים להצלחה טוויימת.

סקירתנו נסבה על עניני הנחלת הלסון בלבד ולא
נגעתי במסחים אחרים שגם בהם אנו עוסקים. אולם הסיבה היא פשוטה: 80% מתקציבנו
מוקדשים להנחלת הלסון וגם מאמצינו מוסקעים ברובם במסמך זה.

הכיתה להסכלה וחוגי הלימוד לא התפתחו כראוי.
לא הצלחנו גם לצל את כל התקציב שניתן לצרכי הסכלה מפני שאלה שעסקו בזה
לא התאימו עצמם לצורת הארגון שלנו. אותם הענפים טבעתי, לאחר שנתגבר על
הוראת הלסון, יהוו את יסוד פעולותיה של המחלקה נמצאים עדיין בראשית
התפתחותם, ואף כי אנו רואים בהם את עתיד עבודתנו לא הגענו במסמך זה להסבים
מטייעי-רצון. את פעולות התרבות דיכזנו בעיקר בכיתות הלימוד כדי ללמד
את חברת הלוואות. אולם בטאלה זו עמדנו בפני קשיים מפני שהרשויות המקומיות
לא הסכימו לכלכל פעולות אלו ללא מטרעה מצדנו ואילו אנו לא יכולנו לתת
להם את המטרעות. על כן פעולות התרבות לא פותחו כהלכה. במסמך התקציב הנוכחית
אנו אוחזים באמצעים טוויימים כדי להגיע לסיפור המבצע במסמך זה.
אולם ישנן פעולות תרבות המבוצעות על-ידי
תנועת המוסבים במסגרת תקציב מיוחד, וכן על-ידי תל"ם במסגרת תקציבה.
פעולות אלו דורשות הרחבת הדיבור עליהן לרגל היסגיהן וחשיבותן.

או.

א. כלפון:

בקיץ אסתקד התקיים כמינוח לטורי עברית באולפנים.
עד כמה שידוע לי, היה זה דבר מצויין. האם גם
הסנה חושבים לקיים מסינורים כאלה?

מר סקד:

כן, החל מ-12 ביולי,

א. כלפון:

האם נמצא במשרד החינוך אומדן קרוב למציאות
באשר למספר אנשים אשר לא נקלטו במבצע הנחלת
הלשון והזקוקים ללימוד הספה?

הינר ש. פרמיץ:

כל העולים החדשים זקקים ללימוד הספה.

א. כלפון:

האם מחוץ לגופים סגרתם למבצע הנחלת הלשון
פנו גם למוסדות כמו הרטיות המקומיות והסוכנות
בבקשה שהנהלות מוסדות אלה מצד אחד יגייסו טורים מתנדבים מבין פקידיהם
היודעים עברית ומצד שני יחייבו את הפקידים שאינם יודעים עברית ללמוד את
הספה?

האם הועלה הרעיון של יצירת טעין ארגון חברתי
של מתנדבים להוראת הלשון, שמטרתו תהיה יצירת הווי חברתי בין האנשים,
חילופי רטמים מתוך נטיונם בעבודה? - מתפקידו של ארגון כזה היה גם לגייס
מתנדבים נוספים להוראה.

האם מצד שני ניסו לערוך מסיבות חברתיות
ללומדי עברית בכיתות סונות, ובאופן כזה להקים מעין תנועה עממית של כל
לומדי עברית?

הייתי מבקש, אם אפשרי הדבר, כי ספר
הלימוד שהוכן על-ידי המחלקה יופץ בין חברי הוועדה.

הינר ש. פרמיץ:

הספר נשלח לחברים.

ש. כפרית:

אינני יכולה אלא להביע את הערכתי למפעל
הנחלת הלשון, הן מבחינת הקניית השפה העברית
והן מבחינת ההתעוררות הציבורית שקמה בעקבותיו ואשר ניכרה בטכנות סונות
של הציבור. נכון ציין מר סקד כי המבצע פעל לא רק בשפה הנחלת הלשון, אלא
הוא גם הוציא אנשים רבים מבידודותם.

הייתי מאד רוצה לבקר בחוגי הלימוד הט פחתיים.
אני חושבת שפעולתו של מר מיסון נתנה יסוד לחוגים אלה.

מר סקד אמר בדבריו כי מחזורי המורים
והלומדים מתחלפים מדי פעם בפעם. מהי מידת קביעותם של המורים המתנדבים?
מהי מידת הקביעות של הלומדים? נראה לי ששלושה חדשי לימוד אינם מספיקים
לאנשים שאינם ידועים אפילו קרוא וכתוב.
האם מטרת המבצע היתה הקניית ידיעות מסוימות
בעברית בלבד או שמא התכוונו להקנות גם ידיעות בהשכלה כללית?

איזה מקומות בארץ הקיף המבצע? מה היקף
הפעולה? אני שואלת שאלה זו, מפני שאני רואה במבצע הנחלת הלשון הזדמנות
מצויינת להגיע לכל בית ולכל אדם.

מ. מילרסקי:

אם אסתמט במושגים צבאיים, הרי אומר כי במדע
באים לתקוף את האויב צריכים להכיר את עוצמתו,
את מקומו וכו'. האם נעשתה הערכה כזאת ביחס למבצע להנחלת הלשון?
יש כאן טעות לא ברורה, והייתי שמח לשמוע אם ישנה הערכה של הנעלם
אותו יש לכבוש במבצע זה.

אני רוצה להבדיל בין אלה שאינם יודעים
את השפה העברית לבין אנאלפביתים גמורים. שאינם יודעים קרוא
וכתוב אף לא בשפה אחת, כי הם נמצאים בדרגה הרבה יותר נמוכה.
יש לי הרשם שלא ברור עדיין מה עמדתו של האויב
הזה והייתי מבקש כי דבר זה יובהר לנו.

או.

י. סטילנסקי: סר שקד אמר ראן כי פעולת ההתנדבות להוראת השפה הקיפה 2000 איש. האם מספר זה של מתנדבים ממצה את האפשרויות, או שמא אפשר היה לגייס כפליים כמספר הזה?

ב. גבר: בדרך כלל יש לציין כי חל שינוי ביחסם של האנשים לשפה הערית. עלי לומר כי קיים בטוח זה הבדל בין דוברי ערבית לבין דוברי אידיש. בעוד שדוברי ערבית מקבלים כעובדה את הדבר שיש לדבר עברית ולכן צריך ללמוד אותה, לא כן דוברי אידיש החושבים שאפשר להתקיים בצדן גם כשדק האידיש שגורה על פיהם. יש לציין כי חוק חינוך חובה היווה אחד היסודות העיקריים בהסדרת השפה העברית, מפני שכמעט בכל בית במצאים ילדים הלומדים עברית בבית-הספר ומביאים את ידיעותיהם הביתה.

אנחנו יודעים איזה אמצעים מוטקעים בהקניית השפה אולם לא ידוע לנו אם החומר הנלמד נקלט על-ידי הלומדים. כיצד למשל נקלטו שעורי עברית בכתב ובעל-פה?

ידוע לי על מקרים לא מעטים של מתנדבים שהתנדבו להוראת עברית ולא קיבלו עבודה. אי-ביצוע מתנדבים אלה הביא בעקיפין גם להפסקת זרם של מתנדבים נוספים, מפני שבדרך כלל כאשר אדם מוכן למסור מזמנו ומסרצו לפען מטרה מטויימת, הוא רוצה כי ינצלו איתו. האם ידוע מהו מספר הנשים הלומדות עברית?

באיזו מידה מתנהלת פעולת הסברה באמצעות ארבוני הנשים? אם פעולה זאת היא חלטה - כיצד אפשר להרחיבה?

היו"ר ש. פרמיץ: נאמר לנו כי 2000 מתנדבים התנדבו להוראת הלסון. האם זה אומר כי מאז התחלת הפעולה ועד עתה עבדו במבצע 2000 איש, או ש-2000 איש עובדים בהתמדה ובקביעות?

א. בלפון: האם יש בדעת המחלקה לעורר את תלמידי בתי-הספר היסודיים לכך שידברו עם הוריהם עברית?

היו"ר ש. פרמיץ: אני חושבת שתחילה נסכם את הוויכוח על פעולת הנחלת הלסון ולאחר מכן נטמע מפי סר שקד סקירה על פעולת ההסכלה הטבוצעת על-ידי מחלקתו. כן נטמע סקירה על פעולת המחלקה התורנית הפועלת במקביל למחלקה להסכלה ולהנחלת הלסון.

כן הובטח לנו כי בטבוע הבא נקבל את ההצעות לחלוקת החטיבה למוסדות התרבות.

הישיבה ננעלה בשעה 10.50.